

**Розвиток фізкультурно-спортивного руху
в Херсонському державному університеті***Херсонський державний університет (м. Херсон)*

Постановка наукової проблеми та її значення. Серед наукових досліджень сучасної вітчизняної історії окреслюється тенденція до ґрунтовного аналізу тем, пов'язаних з історичним розвитком окремих галузей суспільного життя, зі зверненням до творчої спадщини раніше забутих імен, із переосмисленням окремих історичних періодів.

Саме такий підхід – широкий, ґрунтовний, що спирається на наукові пошуки, – відкриває в подальшому нові можливості для історичних та культурологічних узагальнень, дає можливість вибудувати концептуально нові підходи до національної історії.

Щоб реалізувати окреслені вище проблеми, потрібно, насамперед, вишукати, вивчити та проаналізувати нові історичні джерела, переосмислити й переоцінити ті матеріали, які вже введені до науково-інформаційного обігу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї проблеми. Історія спорту нараховує багато століть, упродовж яких урізноманітнювалися його форми, методи та засоби, а також змінювалися роль і значення цього виду людської діяльності в суспільстві (Пономарьов Н. І., 1991; Столбов В. В., 1990). До останнього часу, внаслідок багатьох об'єктивних та суб'єктивних причин не існує достатньо цілісної картини зародження, розвитку й функціонування української фізичної культури та спорту, що потребує додаткових досліджень у цьому напрямі (Вацеба О. М., 1997; Цьось А. В., 2005).

Завдання дослідження – дослідити передумови розвитку фізичного виховання та спорту в Херсонському державному університеті.

Для досягнення мети використано такі **методи** дослідження: вивчення й аналіз наукових джерел із проблеми дослідження, порівняння, систематизація, узагальнення здобутих теоретичних даних.

Організація дослідження здійснювалася на теоретико-аналітичному рівні.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Зародження та розвиток фізкультурно-спортивного руху в ХДУ відбувалося з початку існування ВНЗ і характеризувалося безперервним наростаючим динамізмом. Починаючи з 1917 р., і протягом усього часу функціонування вищого навчального закладу ректори приділяли значну увагу розвитку фізкультурно-масової та спортивної роботи ВНЗ. Особливостями періоду роботи закладу під керівництвом Євгена Павловича Поліщука є те, що за показниками фізкультурно-спортивної роботи ХДУ на той час став лідером серед інших педагогічних ВНЗ СРСР [5].

Відзначаючи тенденції зростання й розвитку Херсонського державного педагогічного інституту під керівництвом ректора Є. П. Поліщука, зазначимо, що ВНЗ займав лідируючі позиції й у спорті [3].

За ініціативою ректора Є. П. Поліщука, на посаду голови спортивного клубу в 1976 р. призначено Сабадаша Валентина Івановича. Він уперше поставив питання прийому перспективних, талановитих спортсменів на навчання у ХДПІ. Із кожним роком контингент абітурієнтів-спортсменів поступово зростав – із дев'яти осіб у 1977 р. до 30 – у 1981р.

По-новому запрацював спортивний клуб. Розроблено графік проведення студентської олімпіади в інституті, а також положення, програму, правила з урахуванням місць, часу проведення, складу учасників проведення змагань із 10 видів спорту. Змагання проводилися протягом усього навчального року. Протягом дев'яти років педінститут був переможцем спартакіади Міністерства освіти і науки України, починаючи з 1976 по 1980 рр. і з 1982 по 1985 рр. ВНЗ шість разів ставав переможцем огляду-конкурсу “За спортивну майстерність” серед педагогічних ВНЗ колишнього Радянського Союзу (1983–1988 рр.) [5].

Наприкінці 70-х років значних успіхів досягла збірна команда ХДПІ зі спортивного орієнтування. Студенти інституту М. Місюра, С. Розум, Р. Настенко, Л. Гаранда (Грабовська), І. Канівець

(Маляренко), М. Щур, Ю. Грабовський неодноразово ставали призерами й переможцями змагань першості Республіканської ради добровільного спортивного товариства “Буревісник”, входили до складу збірної команди УРСР.

1983 р. для спортивного колективу інституту став особливо “врожайним” на нагороду. За результатами цього року, у республіканському та Всесоюзному конкурсах “За спортивну майстерність” ХДПІ ім. Н. К. Крупської посів перше місце серед педзакладів СРСР й УРСР і був нагороджений перехідним Червоним прапором та дипломом I ступня ЦС студентського ДСТ “Буревісник”.

У вересні цього ж року збірна жіноча команда інституту з волейболу під керівництвом тренера Віктора Івановича Іванова, здобула звання чемпіонів серед команд I-ї групи ВНЗ УРСР.

Збірна команда інституту з веслування на байдарках і каное посіла I-ше місце в студентських іграх – чемпіонаті 1984 р. серед ВНЗ УРСР і II-ге місце у фінальній частині студентських ігор із веслування в м. Трекої Литовської РСР серед ВНЗ колишнього Радянського Союзу. Тренували цю команду заслужений тренер УРСР Віктор Єфимович Батенко й майстер спорту міжнародного класу Віктор Анатолійович Савченко [3].

Командним успіхам веслувальників сприяли високі спортивні результати переможців студентських ігор: триразового чемпіона світу, майстра спорту міжнародного класу Сергія Колоколова, майстра спорту Вадима Батенка, Олега Куктина, Володимира Гавриленка.

Чемпіонські звання УРСР і СРСР серед студентів із веслування на байдарках і каное завоювали також Світлана Переверзева, Світлана Релоз, Світлана Шелягова й Тетяна Сокур. Бронзовий призер чемпіонату світу Станіслав Борейко, багаторазовий призер міжнародних першостей, чемпіонатів СРСР і Всесоюзних студентських змагань Володимир Горділей та Геннадій Василенко, майстер спорту міжнародного класу з настільного тенісу Олена Вечерок і Тетяна Мокерова, майстер спорту міжнародного класу з боксу Володимир Сердюк, майстри спорту зі спортивного орієнтування Микола Місюра, Сергій Розум та багато інших [5].

Окремим рядком можна виділити успіхи на спортивній ниві, яких досяг Сергій Чухрай [3].

Чухрай Сергій Олексійович – заслужений майстер спорту СРСР із веслування на байдарках і каное, триразовий чемпіон Олімпійських ігор (1976 р. – одна золота медаль (м. Монреаль), 1980 р. – дві золоті медалі (м. Москва), триразовий чемпіон світу (1978 р., 1979 р., 1982 р.), переможець спартакіади народів СРСР у 1979 та 1983 рр. (м. Москва). Багаторазовий учасник міжнародних змагань, із 1993 по 1997 рр. – головний тренер національної збірної команди України з веслування на байдарках і каное.

Передаючи естафету новому ректору Анатолію Івановичу Ніцою в 1987 р., професор Євген Павлович Поліщук увірив у його руки потужний навчальний заклад, що динамічно розвивався й посідав чільне місце в царині вищих навчальних закладів педагогічного профілю.

Новий ректор поринув у справи інституту, активно цікавився всіма сферами діяльності ВНЗ. Зважаючи на спортивні здобутки попередніх років у 1988 р. при інституті відкрили Центр олімпійської підготовки з веслування на байдарках і каное.

Також серед передумов створення Центру олімпійської підготовки (ЦОП) була проблема неспроможності висококваліфікованих спортсменів поєднати навчальний процес із тренувальним. Тому рішенням ВДФСО профспілок за сприяння голови спортклубу В. І. Сабадаша в 1988 р. відкрито Центр олімпійської підготовки (ЦОП).

Говорячи про досягнення ХДПІ в галузі фізичної культури й спорту на той час, слід відзначити, що подібний ЦОП в УРСР, окрім Херсона, існував лише в Києві (Київський інститут фізичної культури і спорту) [5].

Наприкінці 80 – на початку 90-х років великих успіхів досягла збірна команда інституту з гандболу, яка була безсумнівним лідером студентських ігор України. Серед членів команди – студенти, майстри спорту Вікторія й Лариса Кротови, кандидати в майстри спорту – Валентина Марченко, Діна Кучинська, Юлія Кравчук, Оксана Одинець, Олена Сусь, Ірина Прокопчук, Наталія Коляденко, Наталія Степанова, Інна Червинська, Людмила Мінова та інші. Тренували команду Микола Данилович Недбайло й Михайло Борисович Милославський.

У 1996 р. ХДПІ ім. Н. К. Крупської очолив Юрій Іванович Беляєв. Не залишається поза увагою питання спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи серед студентської молоді ХДУ.

Ректорат ХДУ всіляко підтримує та йде назустріч найкращим спортсменам університету, які постійно беруть участь у змаганнях різного рівня. У 2000 р. спортивною радою ХДУ й громадськими

організаціями започатковано “Свято спортивної майстерності”. Традиційно наприкінці року на цьому святі, де підбиваються підсумки спортивних досягнень спортсменів університету, їх в урочистій обстановці нагороджують грамотами, дипломами, матеріальними й грошовими преміями, цінними подарунками [3].

Із 2001 р. при університеті існує жіноча гандбольна команда майстрів вищої ліги “Університет–Дніпрянка”. Президентом клубу є ректор університету, професор Юрій Іванович Беляєв [5].

Президент України Леонід Кучма відзначив Ю. І. Беляєва Грамотою за навчання та виховання видатного українського спортсмена-гімнаста Олександра Береша.

В університеті встановилися певні традиції в проведенні масових фізкультурно-спортивних заходів: студентська спартакіада, спартакіада “Здоров’я” професорсько-викладацького складу й співробітників університету, спартакіада студентів I-го курсу та спартакіада гуртожитків, масові міжгрупові змагання з легкої атлетики, спортивного орієнтування й спортивних ігор.

Найбільш масовим заходом в університеті є крос на приз Героя Радянського Союзу Миколи Івановича Москаленка, колишнього студента фізико-математичного факультету Херсонського державного педагогічного університету.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Зародження та розвиток фізкультурно-спортивного руху в ХДУ відбувалося з початку існування ВНЗ і характеризувалося безперервним наростаючим динамізмом.

Ректори ХДУ протягом усієї історії функціонування вищого навчального закладу приділяли значну увагу розвитку фізкультурно-масової та спортивної роботи. Особливостями періоду роботи ВНЗ під керівництвом Євгена Павловича Поліщука є те, що за показниками фізкультурно-спортивної роботи ХДУ на той час став лідером серед інших педагогічних закладів колишнього СРСР.

Неодноразові перемоги спортивного клубу інституту в спартакіадах Міністерства освіти України та конкурсу “За спортивну майстерність” серед педагогічних ВНЗ колишнього Радянського союзу, навчання таких видатних спортсменів, як Сергій Чухрай, Сергій Колоколов, Сергій Пострехін, відкриття Центру олімпійської підготовки підтверджують досягнення високих результатів у фізкультурно-спортивному русі закладу.

Проведений аналіз дає підставу визначити напрями подальших перспективних наукових досліджень, пов’язаних із місцем і значенням спорту в системі освіти й виховання підростаючого покоління; удосконаленням організаційної структури спорту; стратегією співпраці державних, громадських, молодіжних, політичних, культурологічних організацій у сфері фізичного виховання; матеріально-технічним, медичним і науково-методичним забезпеченням підготовки спортсменів для участі в змаганнях різного рівня.

Список використаної літератури

1. Вацеба О. М. Нариси з історії західноукраїнського спортивного руху / Вацеба О. М. . – Івано-Франківськ : Лілея НВ, 1997. – 231с.
2. Пономарёв Н. И. Социальные функции физической культуры / Пономарёв Н. И. – М. : Физкультура и спорт. – 1991. – 543 с.
3. Сінкевич Є. Г. Ректори Херсонського державного педагогічного інституту (1994-1998 рр.) / Є. Г. Сінкевич // Нарис історії і діяльності. – Херсон : [б. в.], 2003. – 148 с.
4. Столбов В. В. История физической культуры / Столбов В. В. – М. : Просвещение. – 1989 – С. 3–12.
5. Факультет фізичного виховання та спорту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://siteeditor/>. – 2009.
6. Цьось А. В. Розвиток фізичного виховання на території України з найдавніших часів до початку XIX ст. : автореф. дис. ... д-ра наук з фіз. вих : 24.00.02 / А. В. Цьось. – К., 2005. – 21 с.

Анотації

Серед наукових досліджень сучасної вітчизняної історії окреслюється тенденція до ґрунтовного аналізу тем, пов’язаних з історичним розвитком окремих галузей суспільного життя, зі зверненням до творчої спадщини раніше забутих імен, із переосмисленням окремих історичних періодів. Мета дослідження – вивчення передумов розвитку фізичного виховання та спорту в Херсонському державному університеті. Організація дослідження здійснювалася на теоретико-аналітичному рівні. У статті проведено вивчення розвитку фізкультурно-спортивного руху в ХДУ, що відбувалось із початку існування ВНЗ і характеризувалося безперервним наростаючим динамізмом. Проведений аналіз дає підстави визначити напрями подальших перспективних наукових досліджень, пов’язаних із місцем та значенням спорту в системі освіти й виховання

підростаючого покоління; науково-методичним забезпеченням підготовки спортсменів для участі в змаганнях різного рівня.

Ключові слова: фізична культура, спорт, спортивні досягнення, фізкультурно-спортивний рух.

Светлана Степанюк, Инна Городинская, Юрий Грабовский. Развитие физкультурно-спортивного движения в Херсонском государственном университете. Среди научных исследований современной отечественной истории определяется тенденция анализа тем, связанных с историческим развитием отдельных отраслей общественной жизни, с обращением к творческому наследию ранее забытых имён, с переосмыслением отдельных исторических периодов. Целью исследования является изучение предпосылок развития физического воспитания и спорта в Херсонском государственном университете. Организация исследования осуществлялась на теоретико-аналитическом уровне. В статье проведено исследование развития физкультурно-спортивного движения в ХГУ, что происходило с начала существования вуза и характеризовалось непрерывным нарастающим динамизмом. Проведенный анализ позволяет определить направления дальнейших перспективных научных исследований, связанных с местом и значением спорта в системе образования и воспитания подрастающего поколения, научно-методическим обеспечением подготовки спортсменов для участия в соревнованиях различного уровня.

Ключевые слова: физическая культура, спорт, спортивные достижения, физкультурно-спортивное движение.

Svetlana Stepanyuk, Inna Gorodinskaya, Yuri Grabovskii. The Development of Athletic and Sports Movement in Kherson State University. Among scientific researches of modern domestic history we notice the tendency of detailed analysis of topics which are connected with historical development of previously separate industries of public life with an appeal to the creative inheritance of forgotten names and with the research of some historic periods. The purpose of the paper is studying of pre-conditions of development of physical education and sport in Kherson State University. Organization of research was carried out on theoretical and analytical levels. In the article we have carried out research of development of athletic and sports movement in Kherson State University. The conducted analysis allows according to the materials to define directions of the following scientific researches, related to the value of sport in the system of education of growing generation; scientifically methodical providing of preparation of sportsmen for participating in the competitions on different levels.

Key words: physical culture, sport, sports achievements, athletic and sports movement.